

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת אחרי מות-קדושים

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 285

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימתו, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן ארצה על הכפרת (פרק ט"ז פסוקים א'-ב')

למה מזכיר כאן גם וידבר וגם ויאמר ולא מצינו בשום מקום שנאמר גם וידבר וגם ויאמר? וביאר בספר טעמא דקרא שכל המצוות הנוהגות לדורות נאמר בהן וידבר וכל שאינן אלא לשעה נאמר ויאמר (חוץ מאיזה יוצאים מן הכלל שיש בהם טעם).

ובפרשה זו יש גם מצוה הנוהגת לדורות וגם הנוהגת לשעה כמו שכתוב בויקרא רבה פכ"א דאהרן הותר לבא בכל עת ובלבד שיהא כסדר הזה וכדמשמע פשטי' דקרא ולכן גבי דבר אל אהרן אחיך נאמר ויאמר שהוא מצותו שלשעה ובתחלה נאמר וידבר שהוא לכל הכהנים מצות דורות.

שם:

כתוב ברש"י (פסוק א') ד"ה "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן" מה תלמוד לומר, היה רבי אלעזר בן עזריה משלו, משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן.

על שום מה נצרך זירוז במצוה זו יותר מבמצוה אחרת?

וביאר השפת אמת שאכן לא בכדי מסרו נדב ואביהוא את נפשם על מצוה זו צדיקים וגדולים היו שני בני אהרן וגדולה ונעלה היתה כוונתם בקרבנתם לפני ה', וכמו שהעיד בהם משה רבינו עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (רש"י י ג) אמנם כיון שהיה חסרון במעשיהם נענשו ככל שגדולה היתה המצוה כך גדול היה הניסיון.

לפיכך היה צורך בזירוז גדול לבל יחטאו בדבר וזהו שאמר הכתוב ולא ימות הוא חלק מן האזהרה שהזהירה התורה, דהיינו אל לך למסור את הנפש על כך כפי שעשו נדב ואביהוא.

ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן ארצה על הכפרת (פרק ט"ז פסוק ב')

למה הוסיפה התורה וכתבה בענן ולא כתבה כי אראה על הכפורת?

וביאר רבינו בחיי שאילו היה אומר כן היה במשמע כי ההראות יהיה בענן ואם כן מה המעלה היתה לכהן הגדול יותר משאר כל ישראל והלא כל ישראל היו רואין הכבוד בענן והוא שכתוב "והנה כבוד ה' נראה בענן אל כל בני ישראל", ועוד כתוב "וראה כל העם את עמוד הענן".

אבל עכשיו שאמר "כי בענן אראה על הכפורת" באר כי לאחר שיבא שם בענן ישמט הכבוד מן הענן ויהיה מתראה על הכפורת ומפני זה סמך ההראות אל הכפורת.

וכן דרך הכבוד בכל שאר ימות השנה להראות שם על הכפורת וכהן הגדול היה צריך ביום הכפורים לקטורת כדי שיהיה לו כסות עינים ולא יזונו עיניו מזיו הכבוד.

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט (פרק י"ט פסוק ט')

למה התחיל בלשון רבים ועבר ללשון יחיד?

וביאר רבינו בחיי כי כן התחיל הפרשה (קדושים תהיו) ועוד כי המנהג בזמן הקציר שיקצרו רבים ביחד ואמר לא תכלה בלשון יחיד כי יזהיר במצות הפאה והלקט ליחיד בעל השדה וכן ליחיד בעל הכרם.

והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא (פרק כ' פסוק כ"ה)

כתוב ברש"י ד"ה "והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה" אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מובדלין ונכרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רובו של סימן, לנשחט חציו, וכמה בין רובו לחציו מלא שערה.

מדוע אין צריך לומר בין פרה לחמור אלא בין נשחט רובו לחציו והלא שניהם אסורים מן הדין ומה בין זה לזה?

וביאר רבי משה פינשטיין שאכן יש הבדל בין זה לזה ההבדלה בין חמור לפרה מפורשת בכתוב בתורה שבכתב ואילו ההבדלה בין נשחט רובו לחציו הוא דין שבתורה שבעל פה לפיכך באו חז"ל לומר שעלינו לקיים את ההבדלה שמקורה בתורה שבעל פה כפי שאנו נזהרים בהבדלה המפורשת בתורה שבכתב.

והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדל אתכם מן העמים להיות לי (פרק כ' פסוק כ"ו)

כתוב ברש"י ד"ה "ואבדל אתכם מן העמים להיות לי" אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי, ואם לאו, אתם של נבוכדנצר וחבריו, רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם, נפשי קצה בבשר חזיר, אי אפשי ללבוש כלאים, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי.

ולכאורה מה פסול הוא בכך שיהא האדם מואס בדבר איסור, אדרבה הדבר מעיד ומלמד על מעלתו של האדם אשר נפשו קצה בדברים שהתורה אוסרתם וכמו שנאמר אהבי ה' שואו רע (תהילים צו י) מפני מה נדרשו חז"ל לומר אל יאמר אדם נפשי קצה וכו' אלא יאמר אפשי?

וביאר אדמו"ר מקאצק שאם היה האדם מרגיל עצמו לפרוש מדבר איסור מחמת שהוא מאוס בעיניו ונפשו קצה בו כי אז יש לחשוש שמא יבוא זמן דחוק שבו אין האדם בורר את מאכליו ואף דברים מאוסים נכנסים אל פיו ואז עלול אף אותו אדם להשביע את רעבונו ממאכלות אסורות ועל ידי כך ייכשל באיסורי תורה.

זאת ועוד אם היה האדם פורש מן המאכל האסור כיון שנפשו קצה בו יתכן שביום מן הימים יתברר לו שאין המאכל מאוס כל כך ואפשר לתבלו באופן שיהא ערב לחיך וכדומה ושוב עלול הוא לבוא לידי מכשול על כן אמרה תורה כי על האדם להתרחק מן העבירה לא מחמת שנפשו קצה בה אלא מחמת גזירת ה' וכך על ידי שיקבע בלבו את רצון ה' וציווי התורה לא יבוא לעולם לידי מכשול בדבר איסור.

העלון נתרם על ידי הרב ניסים בן צפורה ואשתו מרת אילנה בת אהובה וילדיהם

הצלחתם בכל מעשה ידיהם,

ולרפ"ש להרב יעקב בן אסתר סטלה בתושח"י

ולרפ"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י

והילד שמואל בן צביה בתושח"י

ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל

ולע"נ **וסבתי מרת מלכה בת ר' צבי יצחק קריזר** ע"ה נלב"ע י"ב תשרי תשפ"ג

וסבתי מרת מרים בת ר' שלמה זלמן אפרים פוליאס ע"ה נלב"ע י"ב אייר תש"ס

ניתן לקבל את העלון במיל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים **0534157546**

ניתן להוריד את העלון באתר דרוש, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובוחרים הורדת

עלוני, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יִצוּד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשֹׁפֵךְ אֶת דְּמוֹ וְכֹסֶהוּ בְּעֶפֶר (פרק י"ז פסוק י"ג)
למה צריך לרבות גר גבי כיסוי הדם?

וביאר בספר טעמא דקרא על פי הרמב"ן שטעם מצות כיסוי כי לא יתקרב דמם על גבי המזבח כי גם בעופות לא יקרב מכם אלא שני מינים בלבד, וגם הם אינם נשחטים וכו' והוא רמוז בתורת כוהנים פרשת צו פרשת מילואים ח' גדלה במדבר ועוף הפורח באויר הזהיר עליהם הכתוב כשיבואו לידך לא יהו מחוסרים מצות שנאמר "וכסוה בעפר", והנה בני נח רשאי להקריב כל בהמה ח' ועוף כמו שכתוב בזבחים (קט"ו:): וס"ד שכבר קיים בם מצוה ואין צריך שוב לכסותו קמ"ל דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי והוי כישראל וצריך לקיים בו המצוה.

וְלֹא תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם (פרק י"ח פסוק כ"ח)
כתוב ברש"י ד"ה "ולא תקיא הארץ אתכם" משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס שאין עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירה. ותרגומו ולא תרוקן, לשון ריקון, מריקה עצמה מהם.

ולכאורה אם ירגיל בן המלך את עצמו למאכל מאוס הרי אז יתרגל המזון לעמוד במעיו ושוב לא יקיאנו ושמא הוא הדין בנמשל אם תתרגל הארץ לחטאים ולתועבות הרי שוב לא תקיא הארץ את ישראל אף אם חלילה יטמאוה?

וביאר המשך חכמה (בשם אביו) שלכך נדרש הכתוב כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם, ואם כן הארץ כבר הורגלה לתועבות ותטמא הארץ ואז לכאורה ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם על כך באה התורה ואומרת כי במקרה זה אין הנמשל דומה למשל כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם.

שם:

מהו כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם?

וביאר המהרי"ל דיסקין שאין כונת התורה להזהיר את ישראל לבל תקיאים הארץ כשם שהקיאה את גויי הארץ אלא אדרבה ולא תקיא כאשר דהיינו אם תיאלץ הארץ להקיא אתכם לא יהיה זה כפי שהיה אצל הגוי אשר לפניכם, והנה אצל הגויים המתין הקב"ה עד שתתמלא סאתם ורק אז נפרע מהם וגירשם מן הארץ.

על כן באה התורה ואמרה כי לעומת הגויים אצל ישראל יענישם הקב"ה תיכף ומיד ולא ימתין עד שתתמלא סאתם וזהו שהוסיפה התורה ואמרה כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם תיכף ומיד.

וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַה' לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחֶהוּ, בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמַּחֲרֵת וְהַנּוֹתֵר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָאֵשׁ יִשְׂרָף (פרק י"ט פסוק ה'ו')

כתוב בגמרא חולין (פג.). היום הולך אחר הלילה בחולין אבל לא במוקדשין.

מדוע גבי זמן אכילת קרבן שלמים הולך הלילה אחר היום והרי כלל נקוט בידינו כי היום הולך אחר הלילה וכמו שנאמר ויהי ערב ויהי בוקר?

וביאר החתם סופר שהנה אצל בן נח הולך הלילה אחר היום וטעם יש לדבר שאצל אומות העולם העיקר הוא העולם הזה וזהו היום שלהם לאחר מיתתם נאבדים מן העולם, וזהו הלילה לפיכך לגביהם הולך הלילה אחרי היום, ולעומת זאת אצל ישראל איפכא שהרי העיקר הוא העולם הבא, והוא היום שלהם ואילו העולם הזה הוא בבחינת לילה נמי (ב"מ פג:), ועל כן אצל ישראל היום הולך אחר הלילה, ולגבי קדשים הולך הלילה אחר היום כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (אבות ד יז) שם בעולם הבא אין קיום מצוות וכל חיותו ושכרו של האדם בעולם הבא הם על פי מעשיו בעולם הזה, ונמצא שמכל מקום העיקר הוא

בעולם הזה כדי להכשיר עצמו בתורה מצוות ומעשים טובים לחיי העולם הבא ולפיכך הולך הלילה אחר היום.

וּבִקְצָרְכֶם אֶת קִצְרֵי אַרְצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לַקָּצֵר וְלִקְטֵי קִצְרְךָ לֹא תִלְקֹט (פרק י"ט פסוק ט')

למה פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד?

וביאר דכאן רמז מה שכתוב בירושלמי פ"ג דפאה ה"ד קצרו חצי שדה בשותפות וחלקו אינו מפריש משלו על של חברו לא שבתחלה ולא שבסוף, וזהו ובקצרכם לשון רבים בשותפות לא תכלה כל אחד את שלו ואינו נפטר במה שהניח חברו.

לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ (פרק י"ט פסוק י"א)

כתוב ברש"י ד"ה "לא תגנבו" אזהרה לגונב ממון, אבל לא תגנוב שבעשרת הדברות אזהרה לגונב נפשות.

מפני מה בעשרת הדיברות נאמר הלאו לא תגנוב בלשון יחיד ואילו כאן אמרה תורה לא תגנובו בלשון רבים?

וביאר בעל ההפלאה שהנה פירשו חז"ל שהלאו שבעשרת הדיברות מדבר לענין גונב נפשות, וכיון שנכתב הלאו בלשון יחיד למדו חז"ל כי שנים שגנובו פטורים אולם כאן שדיברה תורה בגונב ממון הלא דין הוא ששותפין שגנבו חייבין (ב"מ ח.) ופירש רש"י האחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חברו לפיכך כתבה תורה לא תגנובו בלשון רבים ללמדנו ששניים שגנבו חייבין.

לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֹתָךְ עַד בֹּקֶר (פרק י"ט פסוק י"ג)

צריך טעם למה הקדימה התורה עושיק לגזל שהרי גזל הוא גזלה ממש ועושיק אינו אלא מניעת תשלומין כמו שכתב הרמב"ם ריש ה' גזלה ועוד דהו"ל לסמוך לא תעשוק ללא תלין שהוא מענין אחד?

וביאר בספר טעמא דקרא דאי היה כתוב לא תגזול ולא תעשוק את רעך הוא אמינה דרעך קאי גם אגזלה וקי"ל דגזל גוי גם כן אסור מה"ת כמו שכתב הרמב"ם שם ה"ב לכך הקדים עושיק דרק על עושיק קאי רעך דהפקעת הלואתו של גוי מותר, (ומש"כ הרמב"ם שם דגם עושיק אסור ע"ש בכ"מ דהוא רק מדרבנן ובמקום חילול ה' ואע"ג דבכ"מ שם משמע דגם גזלו דרבנן עי' ש"ך חו"מ ס' שנ"ט סק"ב וברעק"א שם שהוכיחו דגזלו מה"ת).

לֹא תִקְלֹל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מַכְשָׁל וְיִרְאֵת מֵאֲלֻקֵיךָ אֲנִי ה' (פרק י"ט פסוק י"ד)

למה כל מכשול שבתנ"ך מלא חוץ מזה שהוא חסר ועי' בעה"ט?

וביאר בספר טעמא דקרא שבא לומר שאפילו אינו מכשול כלל רק שההוא סובר שהוא מכשול גם כן אסור, כמו שכתב בחולין (קי"א:): חס לי' לזרעי' דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא סבירא לי וכ"כ הרמ"א ביו"ד ס' קי"ט ס"ז.

לֹא תִקֶּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֵּת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךְ אֲנִי ה' (פרק י"ט פסוק י"ח)

כתוב ברש"י "לא תקום" (יומא כג) אמר לו השאילני מגלך, אמר לו לאו, למחר אמר לו השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה.

מפני מה לא הזהירה התורה בלאו את האיש המסרב להשאיל את מגלו לחברו ורק כלפי הנוקם אשר לכאורה יש לו סיבה מוצדקת שלא להשאיל לו את קרדומו הזהירה התורה לא תיקום?

וביאר החזקוני שאכן כאשר הראשון לא השאיל לו את מגלו נהג כך מתוך צרות עין כי היה מגלו חביב בעיניו לפיכך אין הקב"ה מכריחו להשאיל את חפציו שלא מרצונו לעומת זאת זה אשר כנקמה מסרב להשאיל לו את קרדומו הריהו עושה זאת מתוך שנאה שהרי אלמלא היה הראשון מסרב להשאילו את מגלו היה חברו ניאות להשאילו את קרדומו, לפיכך אמר הקב"ה תנצח האהבה שיש לך עמו את השנאה שיש לך עמו ומתוך כך יבוא שלום בעולם.